

Møte for lukkede dører, Stortinget 18. mai 1933

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 18. mai 1933 kl. 13.00

President: Hambro.

Dagsorden:

Stats- og utenriksminister Joh. Ludw. Mowinckel vil gi en redegjørelse for Englands-avtalen.

Presidenten: I henhold til reglementet foreslår presidenten møtet holdt for lukkede dører og anser dette for enstemmig vedtatt.

Presidenten foreslår videre at regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet. - Ingen har uttalt sig derimot, og det ansees som enstemmig bifalt.

I anledning av et telegram som står i de morgenaviser som er kommet ut idag, om meddelelser i dansk presse om møtet for lukkede dører i Stortinget, vil presidenten gjerne ha opplyst at han med en gang, da han fikk meddelelse om dette igår, satte sig i forbindelse med opdagelsespolitiet her for å gjøre de nødvendige eftersøknings. Det viste sig å være temmelig overflødig, fordi Ritzaus Bureau hadde sendt meddelelsen på en meget lite fyldestgjørende måte. Det er ikke noe som er utgått fra Norge, det er skrevet under navnet Frantz von Jessen og inneholder, efter hvad jeg tror å ha konstatert, i hovedsaken hvad statsminister Stauning har meddelt på et pressemøte i Danmark for noen tid siden, således at der ingen skygge fra det faller på noen norsk presseman eller noen av dem som var til stede under møtet for lukkede dører i Stortinget.

Presidenten foreslår videre at medlemmer av Englandsdelegasjonen, finans- og tollkomiteens sekretær, hr. Kjendlie, handelsråd Smith og sekretær Sollied fra Utenriksdepartementet får adgang til å overvære møtet, og anser det som enstemmig vedtatt.

Stats- og utenriksminister Mowinckel vil gi en redegjørelse for Englands-avtalen.

Statsminister Joh. Ludw. Mowinckel: Som en passelig, gledelig innledning til det som jeg skal si her idag, kan det være å meddele Stortinget at Norge har vunnet hvalprossessen i London. I disse nederlagenes tider er det hyggelig å få en rettslig seier, som bringer landet ganske mange penger. - Hvad nu denne norsk-britiske handelsoverenskomst angår, er det ikke min mening idag detaljert å gjennomgå den, for den foreligger nokså vel utredet i den proposisjon som forhåpentlig nu kan utdeles til Tingets medlemmer. Når jeg ønsket å kunne komme til Stortinget for å tale litt om den engelske traktat, var det nærmest fordi jeg kunde tenke mig at det til fremme av behandlingen kunde være formålstjenlig at man så å si i Stortinget snakket litt om grunnlaget for denne traktat, og at der kanskje blev stillet spørsmål som kunde besvares, og som kunde lette den hurtige behandling i Stortinget. Det er nemlig ønskelig, slik som det ligger an nu, at behandlingen kan skje hurtig. Traktaten er jo igår lagt frem for det engelske

parlament, og allerede idag offentliggjøres den i et "White Paper". Under disse omstendigheter vilde det naturligvis være ønskelig at behandlingen her kunde skje hurtig, og der reiser sig det spørsmål like overfor Stortinget, om ikke traktaten også her straks bør offentliggjøres, uten hensyn til om Stortinget har ferdigbehandlet den eller ikke. Såvidt jeg vet, er også den svenske avtale, som heller ikke er mer enn fremlagt på Riksdagens bord, offentliggjort i Sverige. Dette tør jeg dog ikke si med sikkerhet.

Hvad nu selve avtalen angår, så taler jo den forsåvidt for sig selv. Det er givet, at da England forlot det proteksjonistiske system efter de store valg i 1931, så måtte Norge være forberedt på, som alle andre land, å bli rammet av at England, som tidligere i det store og hele hadde vært et frihandelsland, åpent for våre produkter, plutselig la en høiere eller lavere toll på en stor del av de artikler som vi utførte til Storbritannien, og det som kanskje var det vanskeligste og verste ved situasjonen, det var den usikkerhet som hvilte over Storbritanniens tollpolitikk, den risiko at vi når som helst kunde se nye og overraskende forhøielser like overfor vår import, eller andre restriksjoner som vilde vanskeliggjøre en stabil og rolig forretning. Det blev derfor meget tidlig av den forrige regjering tatt op spørsmålet om forhandlinger med Storbritannien, og den krisekomite som var nedsatt året i forveien, hadde lagt til rette et helt uttømmende og godt stoff for disse forhandlinger og for vårt handelsforhold med Storbritannien i det hele. Det var dog først i høst at det var kommet så langt, efter at underhåndsundersøkelser var foretatt over i England, at man mente at tidspunktet var inne til å opta forhandlinger. Dette skjedde forresten efter likefrem innbydelse fra den britiske regjering, som sa at den nu var åpen for forhandlinger med de nordiske land, og disse forhandlinger blev optatt omtrent samtidig fra alle nordiske lands side. Delegasjonen som blev opnevnt efter Utenriksdepartementets forslag, kom til å bestå av tidligere statsminister Ivar Lykke som delegasjonens formann, konsul H. B. Peterson, fiskeridirektør Asserson og skogeier Asmund Enger. Delegasjonen fikk fullmakt til å tilkalle sakkyndig assistanse, konferere med de forskjellige brancheinteresserte og fikk som spesiell sakkyndig rådgiver tilknyttet delegasjonens professor Wedervang, som jo i krisekomiteen hadde nedlagt et stort og meget fortjenstfullt arbeide, og derfor var særlig vel inne i disse ting, den ifjor spesielt opnevnte handelsråd Smith, som jo også har stor øvelse hvor det gjelder forhandlinger av denne art, og endelig handelsdirektør i Handelsdepartementet Giverholt-Hanssen. Men ved siden av disse har de forskjellige industrier og næringsgrener vært representert, har deltatt i delegasjonens arbeide og har lagt frem sitt syn, og de har fulgt med i hvorledes forhandlingene utviklet sig. Således har både papirindustrien, stenindustrien, den kjemiske industri, bergverksindustrien, hermetikkindustrien, trelastindustrien, stål- og jernindustrien, landbruket, tranindustrien, tekstilindustrien, sykkelindustrien, gummifottøiindustrien og Norsk Hydro hatt anledning til gjennom opnevnte sakkyndige og spesialister å gjøre sitt syn, sine krav, sin opfatning

gjeldende. Delegasjonen arbeidet dels gjennom et utvalg - Lykke har vært der over flere ganger, og Wedervang har vært der - og dels samlet, men etter at forhandlingene var midlertidig avbrutt før jul, foregikk der et meget stort arbeide både her og i England for å samle de forstudier, de forundersøkelser som var foretatt, så først i mars måned kunde delegasjonen igjen reise over til de avsluttende forhandlinger. Jeg skal ikke her komme nærmere inn på utviklingen, for som sagt hele historikken er nøie tilrettelagt i selve proposisjonen, men det lyktes å nå et resultat. Naturligvis kan det sies at der kan hefte visse mangler ved det resultat, og det vil visselig være dem som beklager at Norge har måttet gjøre såvdit store ofre. Men ser vi det hele i sammenheng og på bakgrunn av Storbritanniens nye politikk, tror jeg vi må innrømme at det resultat som er nådd, er tilfredsstillende også for Norge. Mens det til å begynne med syntes å true med at en meget stor del av våre eksportartikler skulde hemmes av en ganske høi toll, så er det lyktes litt etter litt under arbeidet å få sortert ut en meget stor del av disse artikler, dels slik at de helt er kommet på frilisten, dels således at tollene er blitt forholdsvis rimelige. Men det som er det viktigste ved alt, er at denne ordning er fast etablert for 3 år. Det vil altså si at i 3 år har vi handelsfred med en av våre viktigste kunder, en handelsfred som gjør det mulig å arbeide med noenlunde trygghet og sikkerhet. Den tollordning vi har fått med Storbritannien, er for de aller fleste av våre produkters vedkommende tilfredsstillende. Der er noen hvor vi nok kunde ønsket at det var blitt bedre, men hvor det tross de største bestrebelser fra vår delegasjons side ikke har lyktes å nå til et bedre resultat. Og de produkter som for oss har en meget stor interesse, først og fremst fiskeprodukter, men også en hel del av våre industriprodukter, har fått ordninger som etter disse næringers egen opfatning må sies å være slike at det sikrer en fortsatt eksport til Storbritannien i samme, ja, kanskje stigende utstrekning. For fiskens vedkommende kan dog ikke uttrykket stigende brukes, for der har Norge vært nødt til å gå med på en fast kontingent. Man mener imidlertid at kontingenten, slik som den er satt for sildens vedkommende, må sies å være tilfredsstillende, mens man derimot for fiskens vedkommende nok er av den opfatning at den er satt i laveste laget, idet importen til Storbritannien basert på 3 år med fradrag av 10 pct. er lagt til grunn. Imidlertid erklærte fiskeridirektøren i et møte hvor jeg var til stede, at han trodde vi også på dette område måtte erklære oss tilfredse med hvad vi hadde nådd, så meget mere som av denne fiskekvota er varer som laks, hummer, ål og den slags ting utenfor. Og også her kommer det noe til som kanskje bør øke vår tilfredshet, det er at det er Storbritanniens hensikt å treffe forholdsregler som innskrenker eller kontrollerer i høiere grad enn hittil har vært tilfellet Storbritanniens import av fisk også under britisk flagg.

Hvad har vi nu måttet gi til gjengjeld for dette? Jo, der har vi for det første måttet gå med på visse tollreduksjoner, men mens de tollreduksjoner som til å begynne med blev krevet, var meget store, er det lyktes å arbeide disse nedover, slik at de, selv om de ikke er behagelig å gå med på, dog ikke kan sies å være urimelige, sett i relasjon til det Storbritannien yder.

Det er ganske særlig tekstilindustrien dette er gått ut over, og der blev ført en meget sterk argumentasjon fra norsk side for å undgå denne tollnedsettelse for tekstilindustrien, som man jo mente ikke bare vilde komme England til gode, men som følge av vår mestbegunstigelsesbestemmelse også andre land, og man argumenterte også like overfor England med at man ikke riktig kunde forstå den sterke interesse England viste for import av tekstil også fra andre land. Imidlertid er nedsettelsen på tekstilindustriens område av den art at man mener at noen skade for vår ganske høit beskyttede industri vil ikke dette forvolde. Summen av disse tollnedsettelsene eller tollettelser vi er gått til, mener finansdepartementet utgjør ca. 900 000 kroner. Ved siden av tollnedsettelsene har vi naturligvis også for enkelte varer måtte binde oss fremover til de satser vi har, slik at Storbritannien ikke risikerer overraskende forhøielser av tollsatser som vedkommer det. Men den viktigste og kanskje vanskeligste side av saken var den klausul som er blitt lagt på Norges kullinnførsel. Man var straks opmerksom på at dette vilde bli et springende punkt i avtalen, og man var også straks forberedt på at Storbritannien der vilde stille ganske sterke krav. Resultatet er blitt at den kvota som man har bundet sig like overfor Storbritannien til å innføre, utgjør 70 pct. av vår samlede import, - Svalbardkull av norsk produksjon dog ikke medregnet. Jeg skal få lov å lese op en rapport vedkommende disse kullforhandlinger, som kanskje kan være av interesse og til belysning av de vanskeligheter delegasjonen på dette område må ha hatt:

Da forhandlingene begynte i 1932, fremsatte den britiske regjering krav på at importen av britiske kull til Norge skulde søkes utvidet til samme mengder som i 1924, d.v.s. at ca. 90 pct. av Norges kullbehov blev dekket i England. Så langt var det naturligvis ikke tale om å gå. Det viste sig nemlig at den andel av Norges kullforbruk som blev dekket av engelske kull, siden 1925 var gått ned med mere enn halvparten. I forrige år var kun 44 pct. (hvis ikke Svalbard tas med 48 pct.) av Norges kullimport blitt dekket av engelske kull. Man kom likeledes straks på det rene med at man såvidt mulig måtte søke å tilfredsstille Englands krav på øket kullimport ad frivillighetens vei, d.v.s. ved å bevege de forskjellige industribrancher til å gi garanti for at en bestemt procent av deres kullforbruk vilde dekkes ved innkjøp fra England. Det blev straks utsendt henvendelser til de forskjellige industribrancher for å få bragt på det rene hvor stor procent av Norges samlede kullimport man således kunde stille den britiske regjering i utsikt uten å gripe til noen tvangsordning. Da delegasjonen reiste til England igjen i midten av mars, var delegasjonens formann, Lykke, istand til å gi bestemte løfter med hensyn til import av kull. Han nevnte først 50 pct., men fant senere, eftersom forhandlingene utviklet sig, å kunne gå op til 65 pct. Under siste del av forhandlingene reiste der sig imidlertid et nytt tviste-spørsmål. Det viste sig at de norske og de engelske forhandlere var gått ut fra forskjellige forutsetninger: Det hadde på norsk side alltid vært forutsetningen at Svalbardkull ikke skulde medtas ved beregning av Norges samlede kullimport. Dette var også blitt nevnt i begynnelsen av forhandlingene, og de

britiske forhandlere hadde uttrykkelig gått med på denne forutsetning. Ved beregning av Norges samlede kullimport og den andel derav som skulde tilfalle England, hadde imidlertid de britiske myndigheter bygget på Norges offisielle statistikk, hvori kull fra Svalbard medtas som import. På grunnlag derav hadde de forutsatt en øket import til Norge av ca. 400 000 tonn. Kullimporten fra Svalbard utgjør ca. 180 000 tonn, og hvis den skal holdes utenfor ved beregningen av Norges totale import, blir Englands forøkede kullimport til Norge langt mindre enn forutsatt. Bl.a. av politiske grunner kunde den engelske regjering vanskelig gi sig på dette punkt, og det er mulig, at hvis man ikke der hadde funnet et kompromiss, vilde forhandlingene ha strandet på dette punkt. Det fant hverken delegasjonen å kunne tilråde, eller den norske regjering - som spørsmålet blev forelagt - å kunne være med på, og man blev da enig om å foreslå, ikke at Svalbardkullene blev medtatt, for det tilla man overordentlig vekt, at de blev holdt utenfor, men at man heller forøket det samlede procenttall til 70 pct. Dette blev da endelig vedtatt, og undtagelsen spiller utvilsomt en rolle, fordi det derved blev mulig å øke importen av norsk produksjon på Svalbard, uten at det på noen måte berører den engelske import. For å sammenligne med andre land kan det være av interesse å oplyse at svenskene er gått med på en import av 47 pct., hvilket betegner en stor økning fra den import de har hatt tidligere. De ha jo i stor utstrekning søkt sin kulleveranse av Polen og Tyskland. Og danskene er gått helt til 80 pct.

Hvorledes denne kullavtale skal gjennomføres, er det ikke så lett på stående fot å si. Handelsdepartementet arbeider med det, og der blir gjort alt mulig for at det skal kunne skje ad frivillighetens vei; men man har dog ment det nødvendig å gjøre den gamle importforbudslov noe mere elastisk, og det er av hensyn til denne kullbestemmelse at forslag herom er fremsatt for Stortinget. Det vilde naturligvis være ønskelig om disse ting kunde skje helt ad frivillighetens vei, så man slapp å organisere en tvangsregulering av kullimporten, men det er et så viktig ledd i den hele overenskomst, at man heller ikke kan gå utenfor den mulighet å måtte tvangsregulere den, hvis andre utveier ikke viser sig gjennomførlige.

Hvad fiskeriordningen angår, så skal denne kontrolleres av Norge, og også der kan der opstå visse vanskeligheter, særlig da import fra det åpne hav som kommer under norsk flagg, regnes som norsk import. Men man går ut fra at ved fiskeridirektørens hjelp vil Handelsdepartementet, som allerede har hatt dette spørsmål oppe til overveielse, også kunde overvinne disse vanskeligheter. Der forutsettes for begge disse kontingentavtalers vedkommende et intimt samarbeide med den britiske regjering. I det hele tatt kan man si at forhandlingene har vist et gjensidig ønske om å nå frem til en ordning og en overenskomst.

Under forhandlingene derhenne har der skjedd et ganske nært samarbeide mellem de norske, svenske og danske delegasjoner. Allerede før optagelsen av forhandlinger i London blev der holdt møter i Stockholm, Kjøbenhavn og Oslo mellem representanter for de tre regjeringer for å bringe på det rene hvilke interesser de 3 land hadde i fellesskap overfor England.

Det viste sig at det især var med Sverige at Norge hadde felles interesser. Under forhandlingene i London blev den norske og den svenske delegasjon enig om å arbeide, om ikke nettop i fellesskap, så ialfall i forståelse med hverandre til opnåelse av visse krav. Denne fremgangsmåte gav endog de britiske forhandlere selv anvisning på. De 2 delegasjoner holdt hverandre også hele tiden a jour med forhandlingenes gang.

Den norske og den svenske regjering hadde det ønske å medta i avtalen en bestemmelse om den såkalte skandinaviske forbeholdsklausul, og det blev fremsatt krav herpå, både fra norsk og svensk side.

Fra engelsk side blev det fra først av innvendt at Storbritannia under Ottawa-konferansen hadde fraskrevet sig adgang til å anerkjenne såkalte blokkdannelser. Dessuten fant den britiske regjering ikke å kunne ta endelig standpunkt til spørsmålet før avholdelsen av den økonomiske verdenskonferanse, idet spørsmålet om blokkdannelse som bekjent står på konferansens program og vil bli behandlet under konferansen i London. Såvel den norske som den svenske delegasjon forbeholdt sig senere å komme tilbake til spørsmålet.

Det er også et annet spørsmål som ennå ikke er løst, og det er forholdet med hensyn til vår hvalolje. Stillingen er jo den, at slik som det utvikler sig i Tyskland, må man regne på stigende restriksjoner overfor vår hvaloljeproduksjon, og dette gjør at det for hvalfangsten har vist sig å være i høi grad ønskelig at Storbritannia blir holdt helt åpent. Imidlertid hindrer Ottawa-konferansen dette, idet Ottawa-konferansen forutsetter at de britiske hvalinteresser skal bli særlig beskyttet. Imidlertid gikk den britiske regjering med på, at hvis det dominion som hadde disse hvalinteresser, nemlig Syd-Afrika, vilde gi avkall på sin spesielle fordel under Ottawa-konferansen, vilde den britiske regjering gå med på å sette hvalolje på frilisten. Hittil har imidlertid dette vakt vanskelighet i Syd-Afrika fra dem som driver hvalfangst der, og til tross for at det underhånden har vært søkt ordnet på den måte, at et meget stort bestemt kvantum av syd-afrikansk hvalolje skulde kunne selges i fast kjøp, så lenge denne traktat varte, er det ennå ikke lyktes å komme til en ordning. Kommer man til en slik ordning, vil vi måtte gå inn på en del ytterligere tollinnrømmelser like overfor britiske koloniprodukter, men det dreier sig om forholdsvis få og spiller for Norge en forholdsvis liten økonomisk rolle, så at den side byr ikke noen større vanskeligheter.

Tranen står også i en slags særstilling som følge av Ottawa-konferansen, idet den gunstige eller forholdsvis gunstige stilling som den her har opnådd, er avhengig av at Ottawa-avtalen for New Foundlands vedkommende ikke trer i kraft. Trer den i kraft, vil tranen risikere å komme op i en meget høi toll, som vil vanskeliggjøre forretning i denne viktige artikkel. Imidlertid sies det at stillingen er den, at man ikke tror at dette spørsmål blir praktisk, man tror ikke at ordningen med New Foundland kommer istand, så vi også der kan se fremtiden forholdsvis rolig imøte.

Naturligvis kunde denne min utredning ha vært meget mere detaljert, men jeg tror at hovedlinjene tilstrekkelig fremgår

av hvad jeg her har fortalt. Det sier sig selv og er klart at vi gjennom denne avtale med Storbritannia må sies i sterkere grad enn noensinne hittil å ha forlatt vårt tidligere handelspolitiske prinsipp. Vi har gått inn på bundne tariff, som visstnok ikke tidligere er helt ukjente i vår tolltariff - for vi har det både med Spania og Portugal - men i en utstrekning som vi ialfall tidligere ikke har gjort det, og vi har bundet oss til kontingenter på en måte som er ny, både hvor det gjelder eksport og import - en utvikling som ut fra et almindelig frihandelssyn, en almindelig frihandlersk opfatning ikke kan sies å være tiltalende. Men vi befinner oss i en tid hvor meget av det som vi før ikke syntes var tiltalende, nu er blitt en hård nødvendighet, og det kan vel sies at de innrømmelser som her gjøres, og som betyr et brudd på vår tidligere handelspolitikk, må karakteriseres som den hårde nødvendighet, for her var spørsmålet: Skal vi treffe en handelsavtale med Storbritannia på betingelser som det er nødvendig for oss å gå inn på, selv om de ikke er så smakelige, eller skal vi la det skure i det håp at tidene bedrer sig? Det siste alternativ var under den utvikling som har funnet sted i Storbritannia, og under den agitasjon som helt til den siste tid har ført så sterkt ordet der henne, en overmåte risikabel vei å følge. Vi har jo sett hvor sterke ropene har vært hvor det gjelder høiere beskyttelse for fisk, vi har sett overfor Danmark hvor sterkt der har vært skreket på prohibitive satser like overfor Danmarks landbruksartikler. Jeg vil forresten i den forbindelse, mens jeg erindrer det, nevne landbruksartiklene, fordi landbruksartiklene i denne avtale har fått en så gunstig stilling, at vi kan være vel fornøiet, idet vi på grunn av den forholdsvis lille eksport vi ennu har til Storbritannia, er blitt helt fri for enhver kontingentering og restriksjon, og kun forsåvidt at eksporten skulde utvikle sig så faretruende at man mener at det spørsmål må tas op, kun da kan det bli tale om å gå til en kontingentering også der.

Som sagt, vi har altså forlatt vårt tidligere oparbeidede system, men den omstendighet at vi har fått 3 års arbeidsfred med Storbritannia, 3 års handelsvåbenstillstand med denne store kunde, det betyr en slik fordel, at vi så å si med større ro kan se oss om i verden for øvrig. Så stor betydning kan man tillegge overenskomsten med Storbritannia. Og ser vi på bakgrunnen, ser vi på forholdene slik som de er idag, tror jeg vi skal være vel tilfreds med resultatet. Det sier sig selv at resultatet foreligger som en samlet enhet. Der kan ingen endring skje, overenskomsten kan forkastes eller vedtas, noen mellomvei finnes ikke. Og at den sådan som alt ligger an, bør vedtas, anser jeg for gitt. Jeg tror at i virkeligheten har professor Wedervang ikke urett, når han forleden dag i et møte sa at med disse traktater, så lite tilfredsstillende de kanskje kan synes mange utfra et rent frihandlersk syn, er det dog skutt et hull i den britiske proteksjonismes mur. Mange av de ting som her er skjedd og her er traktatfestet på 3 år, representerer tross alt et frihandlersyn, som vi idag ikke kan møte mange steder i verden, og vi får da håpe, at når de 3 år er gått, er verden nådd så langt i sin utvikling, at det vi da opnår, ikke blir dårligere enn det vi opnår idag, men bedre. Jeg for min part kan derfor ikke si annet enn at jeg mener det

er grunn til å lykkønske landet med det som her er skjedd, uten at jeg dermed vil si at jeg synes det vilde være riktig at landet så å si heiser seiersflagg på mast. Det er det ingen grunn til å gjøre. Men efter omstendighetene, slik som det ligger an, tror jeg vi har grunn til å lykkønske begge land med de her opnådde resultater. Og jeg finner som avslutning på det jeg her har sagt, at jeg gjerne vil bringe delegasjonen en takk fra denne talerstol, en hjertelig takk for vel utført arbeide. Det har ikke vært et lett arbeide. Da vi mandag fikk beskjed om at man var nådd så langt at avtalen skulde undertegnes, sendte regjeringen delegasjonens formann, hr. Lykke, som ennå var i London, et telegram, som gav uttrykk både for takknemlighet og lykkønskning. Vi vet - vi som bare utenfra har fått et lite inntrykk av det arbeide som her ligger bak, at det har vært et stort og vanskelig arbeide, og vi har all grunn til å glede oss over at folk, hvor det gjelder et så vanskelig arbeide, en så stor oppgave, stiller sig så beredvillig til landets rådighet, og vi har ennå mer grunn til å glede oss, når resultatet er blitt så godt som det er idag.

Presidenten: Presidenten tør forespørre om det er statsministerens mening at proposisjonen om avtalen nu bør offentliggjøres med en gang.

Statsminister Joh. Ludw. Mowinckel: Ja, det er min mening.

Presidenten: Stortinget får da i dette møte fatte beslutning om at den blir å offentliggjøre. Den er jo allerede idag offentliggjort i England.

Forlanger noen ordet i anledning av statsministerens redegjørelse?

Andresen: Jeg går ut fra at det nu ikke er tiden til å ta noen debatt om saken, men den ærede stats- og utenriksminister nevnte innledningsvis at det vilde være anledning til å komme med spørsmål. Det var jeg egentlig ikke forberedt på, da jeg gikk ut fra at i denne korte time vilde det bare bli gitt forklaringer angående de forskjellige punkter. Jeg skal derfor med hensyn til saken i sin almindelighet innskrenke mig til å peke på, at traktaten er ferdigbehandlet og undertegnet uten at Stortinget eller dets komiteer har vært holdt underrettet om sakens gang. Som den ærede stats- og utenriksminister sa, står vi vel nu foran det å anta eller forkaste i sin helhet. Vi vil vel derfor, hvis vi ved en nærmere behandling fremkommer med kritikk, komme til å få høre, at vi "protesterer for all verden, men følger med på ferden." Det var imidlertid et par spørsmål som jeg gjerne - siden det formodentlig det er siste gang på en tid vi har den ærede utenriksminister blandt oss - vilde få lov til å komme med. Jeg forutskikker straks, at da jeg nettopp har fått denne proposisjon, har jeg ikke hatt anledning til på annet hold å innhente opplysninger, det er mulig at jeg kunde fått dem der uten å besvare statsministeren med det. I artikkel 1 står på norsk: "De artikler som er opregnet i bilag I til denne overenskomst, og som er fremstillet eller tilvirket i det Forente Kongerike skal, uansett hvorfra de kommer, ved innførsel til Norge ikke

pålegges andre eller høiere tollsatser eller avgifter enn dem som er angitt i nevnte bilag. "På engelsk står det: "... shall not on importation into Norway be subjected to duties or charges other or higher than those specified in the Schedule." Jeg vilde gjerne vite om det på noen måte kan komme til å hindre omsetningsavgifter som måtte bli pålagt ved importen. Det spørsmål er, såvidt jeg forstår, også omhandlet i artikkel 3, idet det der er tale om indre avgifter som opkreves i Norge. Om dem står det, at de "skal ikke være andre eller større enn de avgifter som under lignende forhold opkreves for de samme slags varer fremstillet eller tilvirket i Norge." Nu er det jo noe man vet, at i ethvert fall beregningsgrunnlaget ved importerte varer er allerede ved de nu gjeldende omsetningsavgifter forhøiet for å bringe utenlandske varer på like linje med de norske. Det er meningen med det. Men jeg er bange for, at hvis det her er tenkt på den slags avgifter som en omsetningsavgift, vil det lett kunne føre til protester fra utenlandske leverandørers eller regjeringers side.

Så var det et punkt i artikkel 4. Den berørte den ærede statsminister, uten at jeg dog fikk det klart om han hadde noen bestemt plan der. Det er spørsmålet om kontrollen med utførsel av fisk fra Norge. Den skal betros til den norske regjering. Vil det medføre nye lovbestemmelser av inngripende prinsipiell karakter med hensyn til utførselstillatelse for alle norske fiskearter med undtagelse av laks, ørret og ål? Med hensyn til trantollen vilde det være interessant for oss å vite - da det jo er et ganske betydelig spørsmål - om den ærede utenriksministers uttrykk der var den diplomatiske form, hvori den engelske regjering har kledt et faktisk løfte i denne henseende, eller om det bare var et almindelig menneskelig håp om at denne toll ikke vilde blir forhøiet via Ottawa-avtalen.

Så var det et spørsmål angående kulloverenskomsten. Jeg går ut fra at man i komiteen vil få en nærmere forklaring på den; men jeg festet mig ved at det er bare tilførsel - som jeg foretrekker å kalle det istedetfor innførsel - av Svalbardkull fra norske gruber der oppe som skal være undtatt fra beregningen. De kull som innføres fra gruber på det norske Svalbard i utenlandsk eie, de skal altså tas med i beregningen som om det var utenlandske kull. Når man tenker på hvorledes alle traktater, enhver bisetning i en traktat, er blitt benyttet som bevismateriale i en annen stor internasjonal sak som vi nylig hadde oppe her i Stortinget, og som vi i en nær fremtid kommer til å behandle igjen, vilde jeg gjerne spørre om ikke en sådan sondring mellom norske og utenlandske kull på Spitsbergen næsten vil bety noe av en eksterritorialrett for de utenlandske grubeforetagender der oppe. Om det ikke er en indirekte innrømmelse av at vår suverenitet på Spitsbergen er ennu svakere enn mange har trodd. Hvorledes handelsavtalen vil virke i fiskal henseende, går jeg ut fra vi senere kan få opplysning om av den ærede finansminister.

Alvestad: Jeg skal heller ikke komme inn på realitetene i overenskomsten nu. Men når det er anledning til å rette spørsmål, vil jeg rette et spørsmål som jeg tror det har interesse å få litt større klarhet i. Det kan ikke nektes at den fiskekvote som vi er tildelt i overenskomsten, har vakt et

noe forstemmende inntrykk på kysten, og man ser med bekymring på utviklingen på dette område for de 3 kommende år. Man har jo for ferskfiskens vedkommende, såvidt jeg har forstått, fått 10 pct. mindre enn gjennomsnittet for de 3 siste hele år. Det gjelder år som jo til dels var dårlige år for vår ferskfiskeeksport ialfall sammenlignet med f.eks. ferskfiskeeksporten i dette kalenderår, og derfor har det vakt sterke bekymringer etter hvert som det har kommet ut hvad vi her skal gå med på. Og det spørsmål som særlig har reist sig blandt fiskere og fiskeeksportører, det er spørsmålet om det pelagiske fiske og utviklingen av det, og hvilken innflydelse dette kan få for fiskeeksporten. Vi har jo sett at vår fiskekvote f.eks. til Frankrike for makrellens vedkommende har ført til, at all den makrell som fiskes av svenske fiskere på sørlandskysten utenfor Egersund, men som sendes derfra, går av og trekkes fra på den norske kvote i Frankrike, og skal man få en proformaoverførsel til norsk flagg av de pelagiske ekspedisjoner som f.eks. driver under Grønlands kyst særlig på Vest-Grønland, som nu seiler under engelsk flagg men med norske fiskere, og skal den fangst som leveres av disse i England gå fra i Norges kvote, så vil jo stillingen bli ytterst vanskelig og prekær, og det vil minske betraktelig våre eksportmuligheter til Storbritannia. Jeg vil derfor spørre: Kan man lovlig nekte en sådan overførsel til norsk flagg av f.eks. fangstekspedisjoner som de store pelagiske ekspedisjoner som nu seiler under engelsk flagg, når formalia og alt er i orden, selv om det kun er en proformaoverførsel? Det spørsmål tror jeg har stor betydning for de interesserte å få et klart svar på. Ellers vil jeg ha sagt at jeg tror at den usikkerhet som man særlig har påberopt sig til fordel for denne overenskomst, i enkelte tilfelle er betydelig overdrevet - hvis man da skal lite på at mestbegunstigelsesklausuler skulde yde oss noen beskyttelse. Vi har dessverre sett at mestbegunstigelse tidligere ikke har kunnet hevdes helt ut, men jeg tror dog at usikkerheten er overdrevet ikke så lite. Der skulde jo være en viss sikkerhet nettop i at vi har en mestbegunstigelsesklausul i våre avtaler, og efter den skulde jo ikke norske produkter kunne pålegges høiere toll eller avgifter enn andre lands.

Handberg: Jeg er sikker på at vår handelsdelegasjon har gjort hvad den har kunnet under sine forhandlinger med England, og situasjonen ute i verden er jo slik, at det kan vel bli avsluttet traktater og overenskomster, om de ikke i alle punkter er slik som man skulde ønsket å ha dem. Når det gjelder fiskeeksporten, så er jo den innskrenkning beklagelig som man der er bundet til gjennom traktaten. Når man skal behandle dette spørsmål, så er det jo ting som det har sin store betydning å få rede på - således rekkevidden av den avsluttede traktat. Jeg vil bare kort få lov til å rette et spørsmål til utenriksministeren: Er England i henhold til de almindelige og ubetingede mestbegunstigelsesavtaler som det har avsluttet med en rekke land, pliktig til automatisk og uten vederlag å la samtlige disse land nyde godt av de tollpolitiske lettelser det har innrømmet Norge i henhold til det foreliggende traktatutkast?

Nygaardsvold: Jeg skal ikke komme inn på traktaten og dens bestemmelser. Traktaten går jo nu til komiteen for å behandles, og den kommer så siden tilbake til Stortinget, hvor man kan ta stilling til de forskjellige bestemmelser som der er inntatt. Men jeg vil allerede nu få lov til å peke på én ting, og det er, at man ved opnevning av delegasjonen i sådanne viktige handelsspørsmål - ikke bare ved denne delegasjon, men også ved andre - ikke har funnet å kunne opnevne noen representant for arbeiderne her i landet. Jeg forstår så vel at man kan si at man ved opnevning av sådanne delegasjoner ikke kan eller vil ta partipolitiske hensyn - det kan jeg forstå; men man ser jo klart av opnevningen at man tar erhvervsmessige hensyn, uten at jeg skal gå nærmere inn på det. Og når man gjør det, så skulde man kunne gå ut fra at også arbeiderne, lønnsarbeiderne hadde interesser i hvordan våre handelspolitiske forbindelser blir ordnet nu i disse vanskelige tider. Det er jo ikke bare de andre erhvervsklasser de går ut over de vanskeligheter vi har ved våre handelsforbindelser; men jeg skulde tro at alle var enige i at de i en ganske stor utstrekning går ut over våre arbeidere. Men de, de blir bestandig tilsidesatt! De kan aldri få være med på de forberedende forhandlinger og si hvad de mener om disse ting, fremholde hvad deres interesser er i de spørsmål som kanskje reiser sig. De blir skutt til side og skal ta det som foreligger, enten vedta det eller forkaste det - forberedelsen får man ikke ha noen innflydelse på. Jeg har villet si dette allerede på det nuværende tidspunkt; men jeg forbeholder mig å komme nærmere tilbake til det når vi skal komme inn på traktaten i sin helhet; for jeg mener det er et forhold som ikke kan gå upåtalet hen lenger.

Presidenten: Den reglements-messige tid er straks forbi; men presidenten ber om tingets bemyndigelse til å fortsette møtet til denne korte drøftelse er avsluttet - og anser den bemyndigelse for gitt.

Caroliussen: Det var med hensyn til kontingenteringen av fisk jeg vilde si noen ord. Alle vi som er interessert i fiskeribedriften, er selvfølgelig litt bedrøvet over at vi skal komme på kontingentering. Jeg ser visstnok at sterkt interesserte folk i fiskebranchen har ment at det ikke er så aldeles farlig; for en mindre tilførsel kan kanskje betinge høiere priser, så man på den måte kanskje kan ha det igjen. Nu - det var ikke om det jeg vilde spørre; men jeg kan tenke mig at det blir vanskelig å kontrollere her. Man kan nok kontrollere hvilken tid kvantumet er fylt; men å kontrollere sådan at det blir forhold mellem de forskjellige fiskearter, er vel noe vanskelig, og det jeg bad om ordet for, var for å gjøre oppmerksom på, at det gjelder, når man nu utarbeider disse kontrollbestemmelser, å være oppmerksom på, at det ikke innføres til England her fra landet så meget fisk i årets første måneder at kontingenten er fylt og vi så står der uten adgang til eksport i årets siste måneder. Vi har f.eks. spesielt to fiskesorter, kveite og flyndre, hvor England så å si er vårt viktigste marked. Skulde man fylle markedet der, så kontingenten var opfylt, førenn året var ute, så vilde man jo stå fast utover høsten med disse to fiskesorter. Jeg går ut fra

at Handelsdepartementet eller regjeringen, som får med dette å gjøre, er opmerksom på disse ting; men jeg fant allikevel å ville nevne det her.

Anderssen-Rysst: Jeg skal ikke nu komme inn på realiteten. Stortingsproposisjonen har vi nettop fått ihende, så jeg har ikke fått anledning til å gjennomgå den, sådan som jeg måtte, hvis jeg skulde komme inn på de enkelte sider av saken; men jeg vil si et par ord om offentliggjørelsen. Det forekommer mig å være det riktige at traktaten offentliggjøres straks. Den er jo nu offentlig i England, og det er efter min mening ingen grunn til å utsette offentliggjørelsen her i Norge, også av den grunn at offentligheten på annen måte vil få tak i hvad traktaten inneholder, nemlig ved å lese engelske aviser. Og dessuten har spørsmålet en så overordentlig stor interesse, at det er særdeles betydningsfullt at de, hvis interesser gåes for nær her eller omhandles i traktaten, får anledning til å se hvad der virkelig inneholdes i den. Jeg går også ut fra at komiteen får den fornødne tid til å behandle saken. Jeg er helt enig i, hvad stats- og utenriksministeren sa, at dette er en av de vanskeligste saker, prinsipielt og praktisk, som Stortinget i år har hatt til behandling i denne materie. Selv om man står overfor et sådant valg som statsministeren sa, enten å forkaste eller å vedta, så er det all opfordring til å se på hvad dette kan medføre i forskjellige henseender. Det beklagelige er jo - det vil jeg gjerne få si til slutt - at det er fiskerierne som skal holde for i den utstrekning som er skjedd også her. I det hele tatt blir fiskerinæringens stilling et mere og mere alvorlig problem, idet det viser sig at de vanskeligheter som vi har ute i alle land, de synes i første rekke å skulle registreres på fiskerienes konto.

Statsminister Joh. Ludw. Mowinckel: Jeg beklager meget at den ærede representant hr. Lykke må sitte i losjen der henne og formodentlig ikke kan uttale sig uten å bli innkalt efter grunnlovens § 75 h. Men sådan er nu situasjonen idag, og derfor må jeg svare på en del spørsmål.

Presidenten: Hr. Lykke har adgang til efter Stortingets reglement å ta sete når som helst.

Statsminister Joh. Ludw. Mowinckel: Da burde han innta sete straks. Imidlertid sitter hr. Lykke i losjen nu, så han kan ialfall kontrollere mine svar, og mine svar blir visst ikke så tilfredsstillende som man kunde ønske, for jeg har ikke tilstrekkelig innsikt i denne materie. Det er et spørsmål som har vært reist av flere talere, og det er et meget nærliggende spørsmål, det er fiskeriinteressene. Nu vil jeg si, at jeg vel forstår at de norske fiskerier synes at de er brøstholdne ved å komme på kontingent, men det har vært en tvangssituasjon. For å motstå det voldsomme press om en prohibitiv toll har den engelske regjeringens bestemmelser gått ut på å søke å regulere tilførselen med det mål for øie å få høiere priser, og derfor er det den engelske regjeringens mening å gå i gang med en meget skarp kontroll med hensyn til den fisks størrelse som tilføres Storbritannia, og den har i så henseende anmodet om den norske

regjerings bistand. Under disse forhold var det naturlig at vi måtte inn under kontingenteringens tvang, og det som var delegasjonens oppgave, var å få en så stor kontingent som mulig. Vi hadde håpet å få den noe større, men etter omstendighetene syntes fiskeridirektøren at dette ikke var verst, særlig når det blev gjort undtagelser som her er gjort. Og tollen er 10 pct., og det har lyktes på flere viktige områder å få tollene sterkt nedsatt, hvor det gjelder fiskeriinteressene.

Et meget viktig spørsmål er det som hr. Alvestad berørte, nemlig den pelagiske fangst. Jeg nevnte det da jeg hadde ordet sist, at her er det et kontrollspørsmål som ennå ikke er løst: Hvorledes skal det skje med de fartøier som under norsk flagg fører fisk inn fra havet? Men nettop av hensyn dertil er der i artikkel 4 kommet inn en meget bestemt kontrollregel:

"Kontrollen med utførsel av fisk fra Norge til det Forente Kongerike skal overlates til den norske regjering så lenge det Forente Kongerikes regjering er forvisset om at sådan kontroll er i overensstemmelse med den plan for regulering av innførsel som for tiden er i kraft. Det Forente Kongerikes regjering vil samarbeide med den norske regjering ved utøvelsen av den nødvendige kontroll med direkte landinger." Og her er nettop det som man får søke å bygge på for å finne en mest mulig tilfredsstillende kontroll. Og der er grunn til å tro, at når man vinner litt erfaring på dette område, så vil det gå lettere eller bedre enn man kanskje nu tror.

Hvad avgiftsbestemmelsen angår, som hr. Andresen var inne på, så har avgiftsbestemmelsen her vært drøftet med Finansdepartementet nettop med det for øie, at en mulig omsetningsavgift, efter det syn og de regler som den nuværende regjering mener er riktig, skulde kunne innpasses. Jeg tror ikke at de betenkeligheter som hr. Andresen i så henseende nærer, er til stede. - Så har vi et spørsmål til, og det var tranen og New Foundland. Ja, der er ikke noe fast bestemt, men jeg henvendte mig til delegasjonens formann, Lykke, og han sa at det fra engelsk side uttrykkelig var sagt at det var lite sannsynlig at denne New Foundland-ordningen kom istand. Men skulde den komme istand, så er det forutsetningen at der skal forhandles med den norske regjering uttrykkelig om den toll som da blir nødvendig for den norske tran, slik at man ikke automatisk kommer op til den høie toll som nu er pålagt. Også dette må efter omstendighetene sies å være tilfredsstillende.

Endelig var det et ganske stort spørsmål som blev reist av hr. Andresen, og det var den sontring som finner sted mellem norsk produserte Svalbard-kull og utenlandsk produserte Svalbard-kull. Oprinnelig var man inne på den tanke at alle Svalbard-kull skulde regnes likt, og slik at all import fra Svalbard blev undtatt. Men da striden reiste sig fra engelsk side om å ta Svalbard med i importkvantumet, fant man den løsning at man tok den norske produksjon på Svalbard utenfor, men regnet den fremmede produksjon med som import. Rent statistisk regner vi jo importen fra Svalbard som import til landet, på samme måte som Storbritannia gjør for en hel del av sine nærliggende øers vedkommende. Importen fra Hebriderne og importen fra øen Man kommer som import til de Forente Kongeriker. Så noe brudd eller noen vanskeligheter med hensyn til suverenitetshevdelsen like overfor Svalbard vil dette ikke

medføre, og heller ikke den sontring som utfra et praktisk spørsmål om Englands kullimport skiller mellom norsk produksjon av norske selskaper på Svalbard og utenlandsk produksjon av utenlandske selskaper. Var der ikke ting som i høiere grad gjorde vår suverenitet over Svalbard svak, for ikke å si illusorisk, så var det sannelig ikke farlig.

Debatten erklærtes hermed avsluttet.

Presidenten: Presidenten foreslår at den kongelige proposisjon om godkjennelse av en handelsoverenskomst mellom Norge og det Forente Kongerike Storbritannia og Nord-Irland tillikemed slutningsprotokoll og tilleggsprotokoll m.v. offentliggjøres.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Protokollen blev oplest uten å foranledige noen bemerkning.

Presidenten: Debatten vil ikke bli å offentliggjøre sammen med proposisjonen.

Møtet hevet kl. 14.10.